

توصیف زبان شناختی گونه‌ی زبانی

شهرستان سیرجان

مؤلفان:

دکتر اشرف‌السادات شهیدی

دکتر بلقیس روشن

(اعضای هیئت علمی دانشگاه بیرجند)

انتشارات علوم‌پویا

سرشناسه	: شهیدی، اشرف السادات، ۱۳۵۱-
عنوان و نام پدیدآور	: توصیف زبان شناختی گونه‌ی زبانی شهرستان سیرجان / مؤلفان اشرف السادات شهیدی، بلقیس روشن.
مشخصات نشر	: تهران: علوم پویا: امید انقلاب، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری	: ۱۲۸ ص: نقشه (زنگی)، جدول، نمودار.
شابک	: 978-600-97308-4-1
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه.
موضوع	: سیرجانی
موضوع	: Sirjani accent
موضوع	: زبان‌های ایرانی -- گویش‌ها
موضوع	: Iranian languages-- Dialects
موضوع	: سیرجان
موضوع	: Sirjan (Iran)
شناسه افزه	: روشن، بلقیس، ۱۳۳۴-
رده‌بندی شکر	: ۱۳۹۶ ش ۸۲/س ۲۴/ PIR۳۰۲۴
رده‌بندی دیوئی	: ۴۹۹ مر
شماره کتابشناسی ملی	: ۴۶۸۱۰۰

✉ nashr.olompuya@gmail.com

انتشارات علوم پویا | سوار بمن ناشران دانشگاهی

نام کتاب	: توصیف زبان شناختی گونه‌ی زبانی شهرستان سیرجان
مؤلفان	: اشرف السادات شهیدی، بلقیس روشن
ویراستار	: محمد حسینی
ناشر	: علوم پویا
ناشر همکار	: امید انقلاب
حروفچینی	: انتشارات علوم پویا
حروف‌نگار و صفحه‌آرا	: سولماز مرادزاد
نوبت چاپ	: اول ۱۳۹۶
تیراژ	: ۵۰۰
قیمت	: ۱۴۰۰۰ ریال
چاپ و صحافی	: عطا- چاووش
لیتوگرافی	: فرانقش
ناظر فنی چاپ	: مهدی طورانیان
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۹۷۳۰۸-۴-۱

مراکز فروش:

دفتر انتشارات و پخش کتاب علوم پویا: میدان انقلاب، خیابان اردیبهشت (منبری جاوید)، نبش کوچه نوروز، پلاک ۵۱، واحد ۱
 تلفن: ۶۶۹۶۰۷۷۳ و ۶۶۴۱۹۵۶۷ تلفکس: ۶۶۹۶۰۷۷۲
 پخش کتاب دانشوران: خیابان انقلاب، خیابان اردیبهشت (منبری جاوید)، نبش خیابان وحید نظری- پلاک ۱۴۲
 تلفن: ۶۶۴۰۰۱۴۴-۶۶۴۰۰۲۲۰
 علم گستر سپاهان: ۰۳۱۱-۲۲۱۹۹۷۸-۹

«کلیه حقوق و حق چاپ متن، طرح روی جلد و عنوان کتاب با توجه به قانون حمایت حقوق مؤلفان، مصنفان و هنرمندان، مصوب سال ۱۳۴۸ و اصلاحیه‌ی آن در سال ۱۳۹۵ برای انتشارات علوم پویا محفوظ است. هر کس تمام یا قسمتی از این اثر را بدون اجازه مؤلف (ناشر) نشر یا پخش یا عرضه کند مورد پیگرد قانونی قرار خواهد گرفت.»

سخن ناشر

انتشارات علوم پویا از سال ۱۳۷۵ نشر و پخش کتاب‌های دانشگاهی (به ویژه در زمینه علوم پایه و فنی-مهندسی) را آغاز کرده و تاکنون ادامه داده است. این انتشارات به منظور ارتقای کیفی و کمی آثار منتشر شده خود، همواره از دانش و نظرات فنی استادان برجسته این مرز و بوم یاری جسته است.

ما مانند گذشتگان از مفاخر و مترجمان گرامی تقاضا داریم با ارائه نظرات ارزشمند خود درباره کتاب‌های این انتشارات و همچنین پیشنهاد تألیف ترجمه آثار جدید ما را یاری کنند.

امید است که با کمک شما عزیزان بتوانیم گامی هر چند کوچک برای میهن اسلامی عزیزمان برداریم.

مدیر مسئول انتشارات علوم پویا
مهدی طورانیان

پیشگفتار مؤلفان

گوش‌شناسی از شاخه‌های زبان‌شناسی عملی است که به تجزیه و تحلیل و توصیف گونه‌های زبانی می‌پردازد. همچنین، اختلاف این گونه‌های زبانی را از لحاظ ساختاری، واژگانی، نحوی بررسی و نحوه‌ی توزیع جغرافیایی آنها را مشخص می‌کند. در حال حاضر «زبان فارسی» زبان رسمی کشور است و در امر آموزش مقاطع مختلف تحصیلی به کار می‌رود، حتی برای کودکان در مدارس. همین مسئله باعث شده است که گونه‌ها و گویش‌ها در استان بروجرد، ایران رفته‌رفته کمرنگ‌تر شوند. از این‌رو نگارندگان بر آن شدند تا گونه‌ی زبانی سیرجان را توصیف کنند تا شاید به این طریق گامی هر چند کوچک در معرفی آن برداشته باشند. گفتنی است که یکی از نگارندگان اهل سیرجان است و به این گونه‌ی زبانی صحبت می‌کند.

این کتاب به بررسی زبان‌شناختی گونه‌ی زبانی شهرستان سیرجان می‌پردازد. به منظور جمع‌آوری داده‌ها در یک تحقیق میدانی از گویشوران خواسته شد تا جملات و کلمات از پیش تعیین‌شده (براساس اثر ایران کلباسی، ۱۳۸۶) را به گونه‌ی سیرجانی ادا کنند. سپس گفته‌های آنان ضبط و پس از آن تمامی داده‌ها با دقت آوانویسی شد. علاوه بر این، صحت داده‌های مورد بحث با گویشور دوم مجدداً بررسی شد. در مرحله‌ی بعد، مقایسه داده‌ها با فارسی معیار انجام شد و نتایج نشان داد که تفاوت‌هایی در این میان وجود دارد. در اینجا لازم است از استادان بزرگوار جناب آقای دکتر یدالله ثمره و سرکار خانم دکتر ایران کلباسی که با هدایت و راهنمایی‌های بی‌شائبه خود موجبات به تحقیق رسیدن این اثر را به بهترین شکل ممکن فراهم کردند، قدردانی شود. همچنین از تمامی گویشورانی که در انجام این تحقیق نگارندگان را یاری کردند تشکر و قدردانی می‌شود.

مقدمه

کتاب پیش رو به بررسی گونه‌ی زبانی شهرستان سیرجان می‌پردازد. این شهرستان در جنوب غرب استان کرمان واقع شده است و از شمال به شهرستان رفسنجان و شهریارک، از جنوب به استان هرمزگان و شهرستان حاجی‌آباد، از شرق به شهرستان بافت و از غرب به استان فارس محدود می‌شود.

در فصل اول به معرفی شهرستان سیرجان و برخی از موقعیت‌های تاریخی، جغرافیایی، طبیعی و انسانی آن می‌پردازیم. در ادامه نیز تعاریف کوتاهی از زبان، گویش، لهجه و عواملی که باعث دگرگونی زبان‌ها، گویش‌ها، و لهجه‌های مختلف می‌شود، آورده شده است.

فصل دوم با عنوان «مفاهیم مطرح در واج‌شناسی»، به معرفی برخی از مفاهیم بنیادین در واج‌شناسی از جمله مفهوم واج، تکواژ و واژه، تدریج واج‌گونه‌ای، جدول آی‌پی‌ای، شیوه‌ی آوانویسی، معرفی واج‌های زبان فارسی می‌پردازد.

فصل سوم با عنوان «بررسی آواشناسی و واج‌شناسی گونه‌ی زبانی شهرستان سیرجان» به بررسی تعداد واژه‌ها، همخوان‌ها و همچنین موضوعاتی «در قبیل: ساختمان هجا، تکیه، تفاوت‌های آوایی بین گونه‌ی زبانی سیرجانی و لهجه معیار» پرداخته و ردی دیگر می‌پردازد.

فصل چهارم با عنوان «صرف»، ابتدا ساخت واژه را از لحاظ تصریفی و سپس از لحاظ اشتقاقی مورد بررسی قرار می‌دهد. در بررسی واژه از لحاظ صرفی به ویژگی‌های اسم از لحاظ مفرد و جمع، معرفه و نکره و همچنین مواردی از قبیل نشانه‌ی ندا، ضمایر، صفات، قیود، اصوات، افعال، مصدرها، اسم مفعول‌ها، وندهای تصریفی، وندهای نفی و زمان افعال پرداخته می‌شود. در قسمت صرف اشتقاقی نیز به بررسی افعال ساده و مرکب و همچنین به بررسی انواع پسوندها و پیشوندهای اشتقاقی می‌پردازیم.

فصل پنجم به نحو یا به بیانی دیگر به «ساخت جمله» در این گونه‌ی زبانی می‌پردازد. موضوعاتی که در این فصل به بررسی آنها می‌پردازیم، انواع گروه در جمله است که گروه‌های اسمی، فعلی و قیدی را شامل می‌شود. شایان گفت است که کمبود گویشور واجد شرایط و دسترس‌ناپذیری به آزمایشگاه آواشناسی جزء مواردی بود که راه را برای رسیدن به هدف دشوار می‌کرد.

www.ketab.ir

فهرست

۱	فصل اول: معرفی شهرستان سیرجان
۱	۱-۱ مقدمه
۱	۲-۱ تاریخچه و موقعیت جغرافیایی شهرستان سیرجان
۲	۳-۱ موقعیت آموزشی و اقتصادی شهرستان سیرجان
۲	۴-۱ موقعیت تاریخی شهرستان سیرجان
۳	۵-۱ آثار نوشته شده در مورد سیرجان
۳	۶-۱ جنبه جدید و دوری از
۵	۷-۱ گونه، زبان، گویش، لهجه
۷	فصل دوم: مفاهیم مطرح در واج شناسی
۷	۱-۲ برخی از مفاهیم بنیادین در واج شناسی
۸	۲-۲ تنوع واج گونه‌ای
۹	۳-۲ جدول آوایی
۹	۴-۲ شیوه‌ی آوانویسی
۱۰	۵-۲ معرفی واج‌های زبان فارسی
۱۱	فصل سوم: بررسی آواشناسی و واج شناسی
۱۱	۱-۳ آواشناسی و واج شناسی
۱۱	۲-۳ واژه‌ها
۱۶	۳-۳ همخوان‌ها
۲۰	۴-۳ ساختمان هجا
۲۱	۵-۳ تکیه
۲۳	۶-۳ تفاوت‌های آوایی بین این گونه‌ی زبانی با فارسی معیار
۳۹	فصل چهارم: صرف
۳۹	صرف (ساخت‌واژه) (morphology)
۳۹	۱-۴ اسم
۴۸	۲-۴ ضمیر
۵۴	۳-۴ صفت
۵۷	۴-۴ عدد

۶۱	۴-۵ قید
۶۴	۴-۶ نقش‌نماها
۶۶	۴-۷ اصوات
۶۶	۴-۸ فعل
۹۰	۴-۹ واژه‌های غیر فعلی از نظر ساخت اشتقاقی
۱۰۵	فصل پنجم: نحو (ساخت جمله)
۱۰۵	۵-۱ انواع گروه در جمله
۱۰۷	۵-۲ جمله اجزای آن
۱۰۸	۵-۳ بن‌های فعل از نظر شخص و شمار
۱۰۸	۵-۴ انواع جمله از نظر نوع فعل
۱۰۹	۵-۵ انواع مفعول
۱۰۹	۵-۶ ضمائر شخصی، فعل، عنوان، فاعل یا مفعول جمله
۱۱۰	۵-۷ انواع جمله از نظر تعداد فعل
۱۱۲	۵-۸ جمله شرطی
۱۱۳	۵-۹ انواع جمله از نظر وجه
۱۱۴	۵-۱۰ انواع جمله از نظر آهنگ
۱۱۵	منابع
۱۱۵	منابع فارسی
۱۱۶	منابع لاتین